

System Procedure User Manual

คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน

อ้างอิงจากคู่มือของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

หน่วยปฏิบัติ : กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เทศบาลตำบลบ้านเพชร อำเภอบ้านจั่นราชบุรี จังหวัดชัยภูมิ

www.banphet-mu.go.th

Scan me

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

หน้า

ปกหน้าและคำนำ

บทที่ 1	บทนำ	1
1.1	ความเป็นมา	1
1.2	ขอบเขตของมาตรฐาน	3
1.3	วัตถุประสงค์	4
1.4	คำนิยาม	4
1.5	มาตรฐานอ้างอิงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	5
บทที่ 2	คุณลักษณะและตัวชี้วัดต่อปัญหาเด็กและเยาวชนไทย	11
2.1	คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทย	11
2.2	หลักการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กแต่ละวัย	13
2.3	ตัวชี้วัดสำคัญต่อปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทย	17
บทที่ 3	กรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้สำคัญ	27
3.1	สถานะตัวบ่งชี้ด้านผู้บริหาร	29
3.2	สถานะตัวบ่งชี้ด้านสุขภาพอนามัย	34
3.3	สถานะตัวบ่งชี้ด้านการศึกษา	35
3.4	สถานะตัวบ่งชี้ด้านสังคม	36
3.5	แนวทางและขั้นตอนการดำเนินงานตามมาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน	38
3.6	แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	42
3.7	การดำเนินงานด้านการส่งเสริมเด็ก	47
3.8	บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชน	50
3.9	ข้อเสนอแนะ	50

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

	หน้า
บทที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชน	53
4.1 ความหลากหลายของระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน	53
4.2 ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการกำหนดระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน	54
4.3 เงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน	54
บรรณานุกรม	55
ภาคผนวก ก	57
: พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546	59
: รายชื่อและสถานที่ตั้งหน่วยงานสงเคราะห์เด็ก	91
ภาคผนวก ข	95
: กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กและเยาวชน	97
- โครงสร้างหลัก ชั้นเปลือกของสังคม หน่วยย่อยต่างๆ สร้างและหล่อหลอมเด็กรุ่นใหม่	
- คุณลักษณะของเด็กไทยที่ไม่พึงประสงค์	
: การจัดทำฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน	106
- แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์	
- การนำเครื่องมือ แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ไปใช้	
ภาคผนวก ค	127
: กรณีศึกษาโครงการวิจัย “คอนยูงชุมชนล้อมรัก พัทธภัยเด็ก”	129
ที่ปรึกษา	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่หล่อหลอมเด็กไทยในเชิงการกำหนดคุณค่าการเป็นผู้สืบทอดทางศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี การเติบโตขึ้นเพื่อการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ เด็กเป็นเสมือนดวงตาดวงใจของพ่อแม่ เป็นสมาชิกในชุมชนคุณเครือญาติลูกหลานที่ต้องช่วยกันดูแลเอาใจใส่ปกป้องคุ้มครองกันอย่างเต็มที่ องค์ประกอบและสิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้นได้หล่อเลี้ยงเด็กไทยในอดีตให้เป็นลักษณะประชาสังคม (Civic Society) มีกระบวนการทางสังคมประภคิต (Socialization) ที่งดงาม เกิดคุณค่า สร้างคุณภาพ คุณลักษณะของเด็กไทยจนมีเอกลักษณ์ประจำชาติหลายประการไม่ว่าจะเป็นคนดีที่มีจิตใจอ่อนโยน ยิ้มง่าย เป็นมิตรมีน้ำใจ มีความเอื้อเฟื้อ รู้จักสามัคการวะ วางตนให้เหมาะสม รู้จักประมาณตน ดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เคารพตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

ความมั่งคั่งและคุณค่าของสังคมไทยและตัวเด็กไทยจำนวนมากเริ่มผุกร่อน หดความหมาย และกำลังถูกสังคมแบบใหม่ (Post-Modernization) และยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมและจิตวิญญาณใหม่กับเด็กไทยมาช้านานไม่น้อยกว่า 20 ปีที่ผ่านมา และยังรุนแรงหนักขึ้นในระยะหลังจากที่ประเทศไทยเผชิญปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจนับแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา ปัญหาเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นมา เช่น ปัญหายาเสพติด เพศเสรี วัตถุนิยม ความรุนแรงในพฤติกรรมและอารมณ์ ฯลฯ เป็นเรื่องที่ต้องร่วมกันแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชน จำเป็นจะต้องสร้างพลังชุมชนให้กลับมาเข้มแข็ง มีศักยภาพ เพื่อดูแลปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากปัญหาดังกล่าว รวมทั้งพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีสุขภาพกายและจิตดี มีสติปัญญาเข้มแข็ง และเติบโตเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งกฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้

- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

มาตรา 50 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (8) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น”

มาตรา 53 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (1) กิจการตามที่ระบุในมาตรา 50”

มาตรา 54 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองอาจทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (8) จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา
- (9) ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา”

มาตรา 56 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

- (1) กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53 และมาตรา 54”

- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

มาตรา 67 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น”

● พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 16 “ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการ
จัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

- (9) การจัดการศึกษา
- (10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ
ผู้ด้อยโอกาส
- (11) การบำรุงรักษาสีลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม
อันดีของท้องถิ่น
- (14) การส่งเสริมกีฬา

ฯลฯ ”

มาตรา 17 “ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่
ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

- (6) การจัดการศึกษา
- (18) การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
- (27) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ
ผู้ด้อยโอกาส

ฯลฯ ”

1.2 ขอบเขตของมาตรฐาน

มาตรฐานการพัฒนาเด็กและเยาวชนฉบับนี้ กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการ
จัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บนพื้นฐาน
ของความถูกต้องเหมาะสมทางวิชาการ โดยคำนึงถึงศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
บริบทความพร้อมด้านทรัพยากรท้องถิ่นชุมชนที่มีอยู่

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา
เต็มตามศักยภาพและเหมาะสมตามวัย

1.3.2 เพื่อปรับวิธีการจัดการบริการจากสาขาการพัฒนาเป็นการจัดการบริการตามพัฒนาการ
ของแต่ละวัยให้เป็นมาตรฐานสากล

1.3.3 เพื่อปรับบทบาทการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้
ครอบครัวและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบการพัฒนาเด็กและเยาวชน

1.3.4 ใช้เป็นแนวทางในการทำยุทธศาสตร์ โครงการ กิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มีความถูกต้องเหมาะสมทางวิชาการและ
สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน

1.3.5 เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

1.4 คำนิยาม

“เด็กและเยาวชน” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 25 ปี

ในการวางแผนหรือการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชน ควรจะแบ่งเด็กและเยาวชน
ออกเป็น 3 กลุ่มอายุ และกลุ่มเด็กพิเศษ คือ

1.4.1 เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี

1.4.2 เด็กอายุ 6-14 ปี

1.4.3 เยาวชนอายุ 15-25 ปี

1.4.4 กลุ่มเด็กพิเศษ

ทั้งนี้เพราะปัญหาและความต้องการ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชน
ในแต่ละกลุ่มอายุไม่เหมือนกัน

1.5 มาตรฐานอ้างอิงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1.5.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 กับหลักประกันสิทธิและคุ้มครองเด็ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ให้ความสำคัญแก่เด็กโดยได้ให้หลักประกันสิทธิเด็กไว้ ดังนี้

มาตรา 30 กล่าวถึงความเสมอภาคและความเท่าเทียมของบุคคล และห้ามการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างเรื่องอายุ ซึ่งหมายความว่า เด็กๆ จะมีฐานะเสมือนคนอื่นในสังคม มีสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกำหนด นอกจากการได้รับปัจจัย 4 แล้ว เด็กๆ จะมีโอกาสแสดงออกทั้งทางด้านความคิดและการกระทำที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายกับตัวเด็กเอง

มาตรา 43 กล่าวถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ฟรีจากรัฐ ซึ่งหมายความว่า รัฐจะต้องจัดการศึกษาในขั้นพื้นฐานฟรีแก่เด็กโดยต้องจัดการให้ทั่วถึงและมีคุณภาพที่เท่าเทียมกัน

มาตรา 53 กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐต้องคุ้มครองและเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนที่ได้รับ ความรุนแรงในครอบครัวและไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้ง ซึ่งหมายความว่า เด็กที่ได้รับความรุนแรงจากครอบครัวไม่ว่าจะถูกทอดทิ้ง ถูกล่อลวงทางเพศ หรือถูกทอดทิ้ง ขาดปัจจัย 4 ในการดำเนินชีวิต เป็นหน้าที่ของรัฐต้องเอื้อมมือเข้าไปช่วยเหลือเด็กเหล่านั้น

มาตรา 80 กล่าวถึงบทบาทของรัฐที่จะต้องให้การคุ้มครองและพัฒนาเด็ก ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องมีนโยบายพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ และคุ้มครองให้เด็กอยู่รอดปลอดภัยในสังคม

มาตรา 86 กล่าวถึงบทบาทของรัฐที่ต้องคุ้มครองแรงงานเด็ก ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กไม่ให้ละเมิดกฎหมายแรงงาน และส่งเสริมสนับสนุนแรงงานเด็กให้ได้รับโอกาสทางสังคมเหมือนเด็กทั่วๆ ไปด้วย

มาตรา 190 กล่าวถึงการพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้สภาผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กเข้าเป็นคณะกรรมการสามัญด้วย ซึ่งหมายความว่า ปัญหาของเด็กจะได้รับการแก้ไข เด็กจะได้รับการพัฒนาและโอกาสต่าง ๆ ตรงตามความต้องการของเด็กมากขึ้น เพราะจะมีผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงเข้าไปเป็นปากเป็นเสียงแทนเด็ก

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเด็กไว้พอสมควรแต่ว่าสิทธิ โอกาส ความเป็นอยู่ของเด็กไทยจะดีขึ้นเพียงใด หรือจะพัฒนาไปในทิศทางใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ นโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาลและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะมอง และเข้าใจเด็กอย่างไรเป็นสำคัญ ซึ่งต่อมาได้มีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งมี ข้อสรุปหลายเรื่องที่จะต้องศึกษาไว้

1.5.2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (สามารถศึกษารายละเอียดได้จาก ภาคผนวก ก)

1.5.3 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

1) สิทธิที่จะอยู่รอด (Survival Rights)

ครอบคลุมสิทธิในการมีชีวิตรอดและสิทธิที่จะได้รับการดูแลทางสุขภาพและการเลี้ยงดูอย่างดีที่สุดที่จะหาได้ซึ่งครอบคลุมดังต่อไปนี้

- (1) ได้รับโภชนาการที่ดี
- (2) ได้รับความรัก/ความเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคม
- (3) บริการด้านสุขภาพ
- (4) ให้การศึกษาและทักษะชีวิตที่ถูกต้อง
- (5) ให้ที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดู
- (6) สังคมต้องรับรองการมีชีวิตรอดและ/หรือส่งเสริมชีวิต

2) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง (Protection Rights)

ครอบคลุมสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการถูกแสวงหาผลประโยชน์ การเลือกปฏิบัติถูกกลั่นแกล้ง รังแก ทอดทิ้ง ถูกเอาเปรียบทางเศรษฐกิจหรือทางเพศ และจาก ผลร้ายของสงคราม ซึ่งครอบคลุมดังต่อไปนี้คือ

- (1) ชื่อ/สัญชาติ
- (2) การไม่แบ่งแยก, การไม่เลือกปฏิบัติ
- (3) เด็กพิการ
- (4) เด็กชนพื้นเมือง
- (5) แรงงานเด็ก
- (6) การคุ้มครองเด็กที่ไม่มีครอบครัว

- (7) การกลับคืนสู่ครอบครัว
- (8) การใช้ยาเสพติด
- (9) การเอารัดเอาเปรียบทางเพศ
- (10) การขาย/การลักพาตัว
- (11) คู้มครองจากภาวะสงคราม

3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights)

หมายรวมถึงสิทธิที่จะได้รับการศึกษาทุกประเภท (ในระบบและนอกระบบ) และสิทธิในมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคมของเด็กซึ่งครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้คือ

- (1) ได้รับการศึกษา
 - (2) การเล่น, การนันทนาการ
 - (3) เสรีภาพทางความคิด มโนธรรม ศาสนา
 - (4) การพัฒนาบุคลิกภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
 - (5) สิทธิที่จะมีผู้รับฟัง
 - (6) มีเอกลักษณ์ทั้งในด้านสัญชาติและชื่อ
 - (7) ครอบครัว
- 4) สิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation Rights)
- (1) ทศนะของเด็ก
 - (2) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
 - (3) เสรีภาพในการติดต่อเกี่ยวข้อง
 - (4) การได้รับข่าวสารที่เหมาะสม
 - (5) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

1.5.4 การพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้ใช้แนวคิดการพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา อันจะส่งผลให้

กิจกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นกิจกรรมที่เป็นระบบ สนองตอบความต้องการในแต่ละช่วงอายุและครอบคลุมทุกสถานะความเป็นอยู่ ดังนั้น จึงได้กำหนดวิธีการหลักสำหรับการจัดบริการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้เต็มตามศักยภาพ ครอบคลุมความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่เป็นมาตรฐานสากลสำหรับกลุ่มเด็กปกติทั่วไป เช่นเดียวกันกับกลุ่มภาวะยากลำบาก และกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติตามภาระหน้าที่ให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

1) วิสัยทัศน์

การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามนโยบายเยาวชนแห่งชาติ ภายใต้เงื่อนไขและหลักประกันทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีสุขภาพกายและจิตดี มีสติปัญญาเข้มแข็งและเติบโตเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2) วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนา

- (1) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพและเหมาะสมตามวัย
- (2) เพื่อปรับวิธีการจัดบริการจากสาขาการพัฒนากลายเป็นการจัดบริการตามพัฒนาการของแต่ละวัยให้เป็นมาตรฐานสากล
- (3) เพื่อปรับบทบาทการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัวและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3) เป้าหมายการดำเนินงาน

(1) ครอบครัว “ผาสุก” ตามลักษณะตัวชี้วัดคุณลักษณะครอบครัวผาสุก จากการสำรวจและประมวลผลของกรมประชาสงเคราะห์ ในปี 2542 ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์เป้าหมาย ในที่นี้หมายถึง

- สมาชิกในครัวเรือนปฏิบัติต่อกันด้วยสัมพันธภาพที่อบอุ่น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 99 ของครอบครัวไทย
- เด็กถูกทอดทิ้งไม่เกินร้อยละ 1
- เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี อยู่ร่วมกับพ่อแม่ ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 95
- เด็กในครัวเรือนหนีออกจากบ้าน ไม่เกิน ร้อยละ 5

(2) เด็กเกิดใหม่ เป็นโรคธาลัสซีเมีย ไม่เกินร้อยละ 20

- (3) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นโรคขาดสารอาหาร โปรตีน และพลังงานโดยใช้เกณฑ์น้ำหนักต่ออายุ ไม่เกินร้อยละ 10
- (4) เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีพัฒนาการสมวัย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- (5) เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาขาดสารอาหาร โดยใช้เกณฑ์น้ำหนักต่อส่วนสูงไม่เกินร้อยละ 8
- (6) เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ขาดสารอาหารโดยใช้เกณฑ์ส่วนสูงต่ออายุ ไม่เกินร้อยละ 5
- (7) เด็กอายุ 7-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ 100
- (8) เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 12 ปี อย่างน้อยตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- (9) อัตราส่วนของเด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องกับสารเสพติดและการประพฤติดนไม่เหมาะสม ลดลงอย่างต่อเนื่อง
- (10) เยาวชนมีสถานภาพการทำงานและ/หรือประกอบธุรกิจส่วนตัวมากกว่าร้อยละ 7
- (11) เพิ่มจำนวนและกระจายโอกาสการมีส่วนร่วมและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในรูปแบบต่างๆ โดยครอบคลุมทั้งด้านตัวเด็กเอง ครอบครัวและชุมชน
- (12) จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของงบประมาณแผ่นดิน

1.5.5 นโยบายพัฒนาคนและสังคมของรัฐบาล พ.ศ.2548

รัฐบาลโดย ฯพณฯ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยพัฒนาคนให้มีความรู้และจริยธรรม เริ่มตั้งแต่เด็กแรกเกิดโดยจะให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ครอบครัวที่อบอุ่น และสถานศึกษาที่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ปลูกฝังความรู้ที่ทันต่อโลกในยุคปัจจุบันและการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย สร้างความเข้าใจแก่พ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการดูแลบุตรที่ถูกต้องด้วยหน่วยบริการเคลื่อนที่เข้าถึงตัวซึ่งเรียกว่า “การรवानเสริมสร้างเด็ก” นอกจากนี้รัฐบาลจะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนการสอนทุกรูปแบบที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม โดยคำนึงถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตน การพัฒนาการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในช่วงวัยทำงานอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลจะส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เพื่อรองรับสังคมเศรษฐกิจบนพื้นฐานความรู้ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เยาวชนทุกคนจะได้รับโอกาสทางการศึกษา อย่างน้อย 12 ปี ให้ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต สนับสนุนการศึกษาของเยาวชน ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ถึงอุดมศึกษา รัฐบาลจะให้การส่งเสริมบทบาทของ คณะสงฆ์ วงการศาสนา การจัดให้มีสถานที่ปฏิบัติธรรมเพื่อความสงบร่มเย็นของจิตใจ การ สนับสนุนความร่วมมือกันระหว่างบ้านและโรงเรียน กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี และสนับสนุนให้ สื่อมวลชนมีบทบาทในเรื่องเหล่านี้มากขึ้น

รัฐบาลจะร่วมมือกับทุกฝ่ายสร้างแหล่งบริการองค์ความรู้ทั่วภูมิภาคของประเทศ ให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น เช่น ระบบห้องสมุดสมัยใหม่ อุทยานการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น รวมทั้งดำเนินการเชื่อมเครือข่าย ความรู้ของทุกโรงเรียนเข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมทั้งผลักดันให้เยาวชนตระหนักใน ความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสนับสนุนผู้มีความสามารถพิเศษด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงอุดมศึกษา และสนับสนุนให้สร้างเครือข่าย โรงเรียน โดยสนับสนุนให้โรงเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่เล็งให้แก่โรงเรียนในพื้นที่ต่างๆ ที่มีความ ต้องการร่วมสร้างคุณภาพการศึกษา รวมทั้งจัดตั้งเขตปลอดอบายมุขรอบสถานศึกษาโดยผลักดัน กฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ให้เยาวชนอยู่ห่างไกลจากอบายมุขทั้งปวง

1.5.6 นโยบายทางด้านวัฒนธรรม

รัฐบาลจะส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักษาดีในทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรมและเข้าใจถึงคุณค่า ชาบซึ่งในศิลปะ โดยการจัดหาพื้นที่ถาวรทางศิลปะประเภทต่างๆ ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาทำกิจกรรม และเป็นเวทีพบปะศิลปิน พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้ ทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษหรือส่อแววทางศิลปะ ส่งเสริมให้มีการ ประกวด แข่งขันผลงานศิลปะหลากหลายประเภท ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับนานาชาติ และ จัดหาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม อันเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ศิลปะอย่าง สร้างสรรค์

รัฐบาลจะส่งเสริมการกีฬาเพื่อให้เยาวชนได้พัฒนาทักษะด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศ สามารถนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศ อีกทั้งสร้างนิสัยรักกีฬาและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อ หลีกเลียงอบายมุข ทั้งปวง และเป็นการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยที่ดี

บทที่ 2

คุณลักษณะและตัวชี้วัดต่อปัญหาเด็กและเยาวชนไทย

2.1 คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนไทย

2.1.1 คุณลักษณะของคนในศตวรรษที่ 21

ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมเปิด มีอิสระ เสรีภาพ การเรียนรู้กว้างไกล เป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่าง คนไทยมีระบบคุณธรรมจริยธรรมของศาสนาพุทธเป็นแกนสารที่ยึดถือมาโดยตลอด ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า 700 ปี มีเอกลักษณ์ทั้งในเชิงภาษาไทย การแต่งกาย อาหารประจำชาติ วัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อน สวยงาม และประเพณีต่าง ๆ ท่ามกลางกระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์ในช่วง 30 ปีเศษที่ผ่านมาสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและค่อนข้างมาก การพบปะผู้คนในเชิงสากลนานาชาติ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ การย่างเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่เป็นโลกสมัยใหม่ การปรับตัวเองให้เข้มแข็ง รู้เท่าทัน และอยู่รอดในประชาคมโลกจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด การทราบแนวโน้มที่กำลังจะเกิดขึ้น คุณภาพ และคุณลักษณะประชากรของแต่ละประเทศ ความรู้สึกรักชาติ ค่านิยมร่วมของประชากรทั้งโลกคืออะไร ความเด่นเฉพาะ ความเป็นเอกลักษณ์ที่ผสมกลมกลืนของเด็กไทยอย่างเหมาะสม ได้สัดส่วน และครบถ้วนมีอะไรบ้าง ครอบครัว ชุมชน ศาสนา ระบบการศึกษา สื่อมวลชน จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างความเป็นพลเมืองไทยที่พึงประสงค์ในอุดมการณ์ของรัฐ ปรัชญาของคนในชาติ การปฏิบัติที่มีเป้าหมายตรงกัน

2.1.2 คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์

- 1) ยิ้มอย่างไทย มีน้ำใจ ใฝ่สันติ รักความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับทุกคน รักธรรมชาติ
- 2) มีความมั่นใจในตนเองแบบสากลแต่มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนแบบวัฒนธรรมไทย
- 3) ใฝ่ศึกษาหาความรู้ มีความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษ ภาษาคอมพิวเตอร์ และวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Global Literacy)

- 4) รู้จักสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ จิตสำนึกสาธารณะในการเมืองระบอบประชาธิปไตย
- 5) ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การรู้จักพึ่งตนเองได้
- 6) การเป็นผู้มีความอดทน สู้งาน รู้จักประหยัด อดออม มีทักษะการจัดการและการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) การรู้จักคุณค่าของตนเอง ยอมรับในความแตกต่างแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนและเกิดประโยชน์สุขแก่ทุกฝ่าย
- 8) การเป็นคนเก่ง ดี มีความสุข รู้จักการปรับตัวเองในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสมดุล แยกแยะ และรู้เท่าทัน
- 9) การมีทักษะชีวิตในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีภูมิด้านทานของจิตใจที่เข้มแข็งจนสามารถปฏิเสธกับภัยอันตรายต่างๆ ที่กระตุ้นยั่วให้หลงผิดได้
- 10) มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การดำรงรักษา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้

2.1.3 คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ของรัฐบาล

เพื่อให้เด็กและเยาวชนในช่วงอายุไม่เกิน 25 ปี ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่มีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ ทักษิณ ชินวัตร จึงกำหนดคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

- 1) มีความผูกพันในครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และทักษะในอาชีพ และการดำรงชีวิต รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น
- 2) มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรง และรู้จักป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด
- 3) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ จริยธรรม คุณธรรม และมีพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตามวัย
- 4) มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรี และมีความภาคภูมิใจในการทำงานที่สุจริต
- 5) รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลรอบด้าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 6) รู้จักช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

2.2 หลักการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กแต่ละวัย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) มุ่งพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคมเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันด้วยระบบพื้นที่ ภารกิจและการมีส่วนร่วมการพัฒนาเด็กและเยาวชนยังคงยึดหลักการพัฒนาในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการและปรับยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กและเยาวชนในแต่ละวัย และสอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาประเทศรวมทั้งสิ้น 5 ยุทธศาสตร์ คือ

2.2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มเด็ก อายุต่ำกว่า 5 ปี

เพื่อให้เด็กมีชีวิตอยู่รอดในครอบครัวที่อบอุ่นและได้รับการอบรมสั่งสอนเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมอย่างมั่นคง ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

- 1) รมรงค์ให้บิดามารดาเลี้ยงดูบุตรด้วยการให้ความรัก สนับสนุน ควบคุมและใช้เหตุผลอย่างสม่ำเสมอ
- 2) สร้างความเข้าใจให้บิดามารดาเห็นคุณค่าของการเป็นต้นแบบ เสริมสร้างลักษณะนิสัยความรับผิดชอบ และการมีวินัย
- 3) ส่งเสริมการใช้บัตรสุขภาพเด็กและให้บริการสุขภาพอนามัย การควบคุมโรคและการป้องกันทั้งโรคติดต่อ และไม่ติดต่อ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างมีคุณภาพ
- 4) กำหนดมาตรฐานสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของเด็ก
- 5) ฝึกอบรมบุคลากร/อาสาสมัครในชุมชน/ผู้เลี้ยงเด็กปฐมวัยให้มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็ก ด้านสุขอนามัย การพัฒนาอารมณ์ การพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก และการให้คำปรึกษาครอบครัว
- 6) เผยแพร่ความรู้การป้องกัน และรักษาสุขภาพแก่บิดามารดาและผู้ดูแลเด็ก

2.2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มเด็ก อายุ 6-14 ปี

เพื่อให้เด็กได้รับการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

- 1) สร้างความเข้าใจให้บิดา/มารดาเห็นคุณค่าของการศึกษา การเป็นต้นแบบในการมีความรับผิดชอบ การมีวินัย การควบคุมอารมณ์ และรู้จักชมเชยบุตรเมื่อเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือหรือเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บิดา/มารดา ครู สื่อมวลชน รับผิดชอบในการเสริมสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาเจตคติ รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม กีฬาและนันทนาการ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะแสวงหาข้อมูลในการตัดสินใจด้วยตนเอง และมีทักษะชีวิตด้วยวิธีการศึกษาในทุกรูปแบบ
- 4) สร้างแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก ให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างบ้านและโรงเรียน
- 5) สร้างแนวคิดให้ชุมชน/โรงเรียน และเด็กมีความคิดเรื่องการรักษาสุขภาพว่ามิใช่เป็นเรื่องส่วนบุคคล หากเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องร่วมรับผิดชอบ
- 6) สนับสนุนให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนสุขภาพในชุมชนทั้งสุขภาพอนามัยและการพัฒนาจิตใจโดยให้ความสำคัญกับการป้องกันโรค และรักการออกกำลังกาย
- 7) สนับสนุนให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือ เพื่อสร้างวินัยในตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย
- 8) ส่งเสริมให้มีการสร้างโลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตและอาชีพ ตลอดจนรู้จักกฎหมายพื้นฐานเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเอง

2.2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเยาวชน อายุ 15-25 ปี

เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างมีคุณภาพ พึ่งตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และพัฒนากิจการของชุมชน จนเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่นและสังคม ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

- 1) ให้ความสำคัญกับการเป็นต้นแบบของบิดามารดาและผู้นำทางความคิดที่เหมาะสมกับเยาวชน รวมทั้งขยายบริการแนะแนว และให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวอย่างมีคุณภาพ
- 2) ให้ความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์แก่เยาวชนเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศศึกษา อนามัยวัยรุ่นและครอบครัวศึกษา

3) จัดบริการสุขภาพและมีระบบรายงานสุขภาพเพื่อประโยชน์ในการรับบริการอย่างต่อเนื่อง

4) สนับสนุนให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพชุมชน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและโรคที่เกิดจากภาวะเสี่ยงทางสุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเป็นศูนย์ป้องกันปัญหาและปรับพฤติกรรมของเยาวชน

5) สร้างความเข้าใจให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปเห็นความสำคัญของการป้องกันโรคและรักการออกกำลังกายอย่างถูกวิธีเป็นประจำ

6) สนับสนุนให้เยาวชนทำงานเป็นกลุ่มแบบร่วมมือ เพื่อรู้จักคิดและใช้เหตุผล มีความรับผิดชอบ พுகแสดงความเห็นและรับฟังผู้อื่น มีการควบคุมอารมณ์และพัฒนาบุคลิกภาพ ประชาธิปไตย

7) สนับสนุนให้ชุมชน องค์การระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น กำหนดความต้องการในกิจกรรมของสังคม และรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในกิจกรรมที่เยาวชนมีส่วนร่วม

8) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

9) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อป้องกันผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดกับเยาวชน รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในทุกระดับ

10) สร้างค่านิยมการบริหารจัดการเบื้องต้นและคุณค่าในการประกอบอาชีพ อิศระ และสนับสนุนการผลิตกำลังแรงงานที่อยู่ในระบบการศึกษาให้สามารถประกอบอาชีพ อิศระได้ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนและสถานศึกษาจัดการฝึกอาชีพสำหรับเตรียมเยาวชนเข้าสู่การประกอบอาชีพด้วยความภาคภูมิใจ

2.2.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กกลุ่มพิเศษ

ประกอบด้วย กลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก และกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1) กลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก

เนื่องจากยังไม่มีมีการสำรวจข้อมูลกลุ่มประชากรในระดับชาติ จึงเร่งรัดให้เด็กกลุ่มนี้สมควรได้รับความช่วยเหลือจากสังคมเป็นพิเศษอย่างมาก ประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

(1) ค้นหาและสำรวจข้อมูลกลุ่มประชากรระดับชาติ

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทในการเฝ้าระวังปัญหาของเด็กและมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือและคุ้มครองเด็ก

(3) สนับสนุนการมีเครือข่ายช่วยเหลือฉุกเฉินในชุมชน

(4) พัฒนาประสิทธิภาพการช่วยเหลือ และคุ้มครอง เพื่อให้เด็กเข้าถึงบริการในการป้องกัน บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาอย่างสะดวกในลักษณะสหวิชาชีพและให้บริการในเชิงรุก

(5) ส่งเสริมให้สถานศึกษามีเครือข่ายกับหน่วยงานที่ให้บริการทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต เพื่อป้องกันและช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยงได้ทันทั่วถึง

(6) เผยแพร่ข่าวสารและให้บริการเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต

(7) รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับภาวะเสี่ยงตามวัยช่วงอายุต่าง ๆ ให้มวลชนทราบเป็นระยะเพื่อร่วมกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา

(8) ตรวจสอบ ติดตามและปรับปรุงกลไกด้านกฎหมายให้สามารถคุ้มครองเด็กได้ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2) กลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

เพื่อแสวงหาเด็กที่มีความสามารถพิเศษในแต่ละด้านและพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ รวมทั้งให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ซึ่งประกอบด้วยมาตรการ ดังนี้

(1) แสวงหาและสร้างระบบคัดกรองเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ชัดเจนตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้บิดา/มารดา และครูได้มีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการค้นหา พัฒนา และติดตามผลความก้าวหน้าของเด็ก

(3) สร้างองค์ความรู้เรื่องวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

(4) สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในระดับชุมชน ระดับชาติ และนานาชาติ

(5) จัดบริการและสวัสดิการเฉพาะสำหรับเด็กที่ผ่านการคัดกรองเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษและมีการพิจารณาประมาณในการจัดบริการระหว่างบิดา/มารดาหรือผู้ใช้อำนาจปกครอง และรัฐอย่างเป็นธรรม

(6) สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรประชาชน ในการจัดบริการเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบที่หลากหลาย

(7) สนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการเห็นประโยชน์ส่วนรวมแก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ

(8) เผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวกับความสำเร็จ และที่เกิดประโยชน์จากการทำ กิจกรรมของเด็กให้มวลชนได้รับรู้ และชื่นชม

2.3 ตัวชี้วัดสำคัญต่อปัญหาเด็กและเยาวชนไทยในสังคมไทย

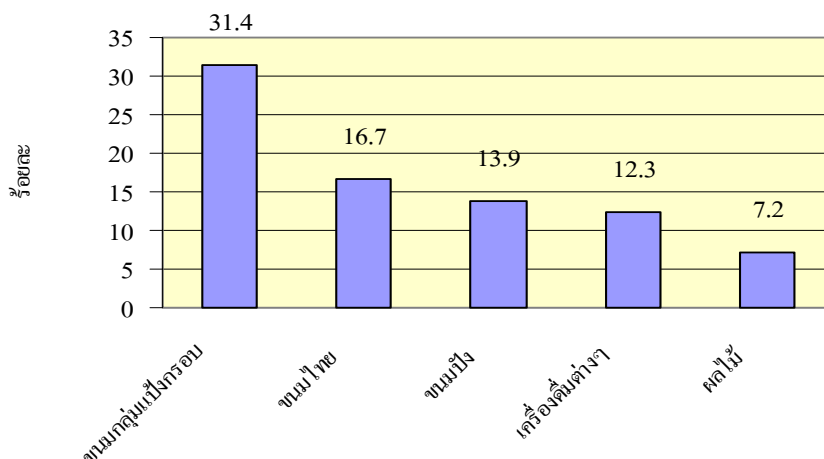
2.3.1 น้ำตาลในนมและขนมเด็ก เรื่องไม่เล็กในสังคมไทย

เด็กเล็กเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ชื่นชอบขนมขบเคี้ยวที่มีแป้งและน้ำตาลเป็นส่วนประกอบหลักส่งผลให้เด็กวัยเรียนมีแนวโน้มเป็นโรคอ้วนมากขึ้น โดยพบว่าเกือบ 1 ใน 5 ของเด็กชั้นประถมศึกษาเป็นโรคอ้วนและส่วนใหญ่มีความดันโลหิตผิดปกติ พ่อแม่ผู้ปกครองจึงควรหันมาใส่ใจพฤติกรรมการบริโภคของเด็กอย่างจริงจังก่อนที่จะสายเกินไป

ข้อมูลภาพกว้างจากการสำมนาระดับชาติ “เด็กไทยรู้ทัน” ระบุว่าเด็กและเยาวชน อายุ 5 -24 ปี ประมาณ 21 ล้านคน มีเงินไปโรงเรียนปีละ 354,911 ล้านบาท ใช้จ่ายเรื่องขนมขบเคี้ยว ทั้งปีรวม 161,580 ล้านบาท นั่นคือเท่ากับร้อยละ 15.7 ของเงินงบประมาณแผ่นดินปี 2547

ถ้ามองลงไปในระดับครัวเรือน ประมาณ 2 ใน 3 ของจำนวนครัวเรือนในสังคมไทยทั้งหมด 16,470,000 ครัวเรือน มีหนี้สินรุงรัง โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือนอยู่ที่ 13,736 บาท แต่จ่ายค่าขนมให้ลูกเฉลี่ยคนละ 3,024 บาทต่อปี เงินจำนวนมากที่หมดไปกับการซื้อขนม คือแม่เหล็กสำคัญที่ทำให้ผู้ผลิตหลายรายกระโดดเข้าร่วมแข่งขันแบ่งแบ่งทางการตลาดของขนมเด็ก

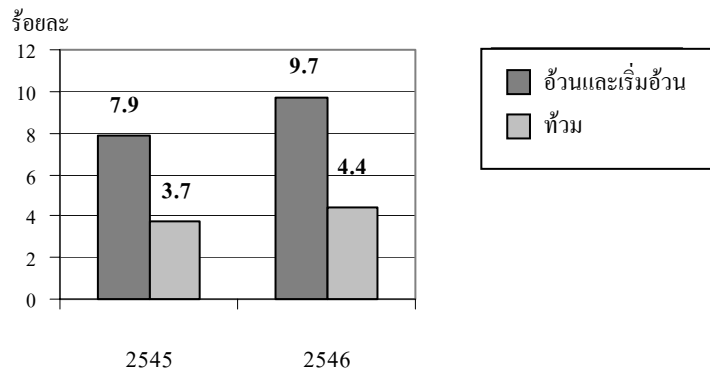
แผนภูมิ 1.1 การบริโภคขนมของเด็กไทย ปี 2546

2.3.2 โรคอ้วนและน้ำตาล ปัญหาใหญ่ของเด็กในยุคนี้

องค์การอนามัยโลกประกาศให้ “โรคอ้วน” เป็นปัญหาสาธารณสุขของโลก จากสถิติประชากรทั่วโลกในปี 2546 ประมาณ 6,300 ล้านคน พบว่ามีผู้ป่วยเป็นโรคอ้วน 1,000 ล้านคน และในจำนวนนี้เป็นเด็กถึง 22 ล้านคน ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสิงคโปร์ได้ประกาศสงครามกับโรคอ้วน เพราะเห็นพ้องกันว่าเด็กที่มี “โภชนาการเกิน” หรือ “กินจนอ้วน” จะเกิดปัญหาด้านสติปัญญา ผลการวิจัยของสิงคโปร์ พบว่า เด็กที่สอบได้เกรดต่ำมักเป็นเด็กที่มีน้ำหนักตัวเกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ปัจจุบันประมาณร้อยละ 20 ของเด็กอายุประมาณ 10 ปี ในกรุงเทพฯ เป็นโรคอ้วน เด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะชอบอาหารกินด่วนที่เรียกว่า “ฟาสต์ฟู้ด” ทำให้เด็กต้องเผชิญปัญหาโรคอ้วน และมีแนวโน้มเป็นโรคเบาหวานตั้งแต่อายุยังน้อย

แผนภูมิ 1.2 แสดงโรคอ้วนในเด็กวัยเรียน (ป. 1-6) ปี 2545-2546

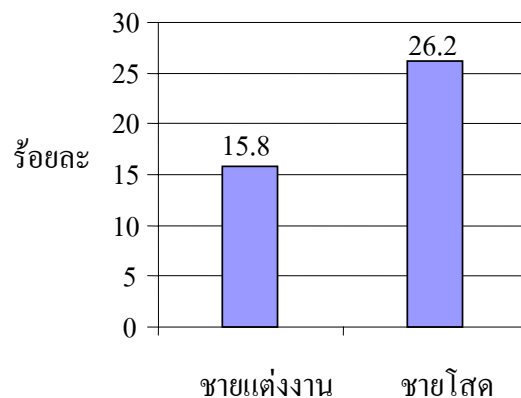
2.3.3 1 ใน 2 ของการตายในวัยรุ่นหญิงและชายมีสาเหตุจากโรคเอดส์และอุบัติเหตุ

จรรยา

แม้การเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ในวัยรุ่นจะมีแนวโน้มลดลงทั้งหญิงและชาย สิ่งที่น่าจับตามองในขณะนี้คือ พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบันจะมีผลต่อปัญหาเอดส์อย่างไร

ทุกวันนี้ต้องยอมรับว่าวัยรุ่นมองเรื่องการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติ ในแต่ละวัน บทสนทนาของวัยรุ่นจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในกลุ่มเพื่อนว่าใครไปทำอะไร ที่ไหน กับใคร ใครรักใครชอบใคร วัยรุ่นชายเพียง 1 ใน 4 เท่านั้นที่ใช้บริการทางเพศ แต่เพศสัมพันธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายอย่างตรงไปตรงมากลับกลายเป็นเรื่องทำตายของวัยรุ่นในปัจจุบัน

แผนภูมิ 1.3 การซื้อบริการทางเพศของชายอายุ 20-24 ปี

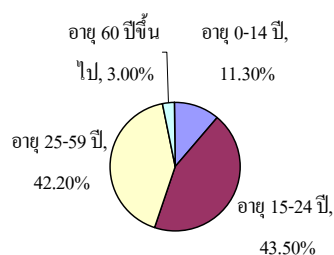

โดยวัยรุ่นชายเกือบครึ่งมีความเห็นว่ายอมรับให้ผู้หญิงโสดมีเพศสัมพันธ์ได้ และมากกว่า 1 ใน 4 ยังยอมรับเรื่องการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานมากขึ้น เรื่องที่น่าห่วงใย คือ ประมาณ 1 ใน 5 ของวัยรุ่นชายและหญิงอายุ 15-19 ปี มีอัตราการใช้ถุงยางอนามัยอยู่ในระดับต่ำมาก คำถามสำคัญ คือ จะมั่นใจได้อย่างไรว่า โรคเอดส์จะไม่แพร่ระบาดในวัยรุ่นทั้งหญิงและชายในเร็วๆ วันนี้

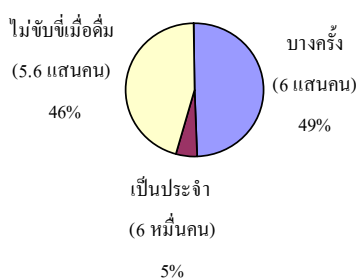
เมาแล้วขับ ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย ไม่สวมหมวกกันน็อก ยังเป็นปัญหาสำคัญของอุบัติเหตุจราจร โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น

วัยรุ่นหกหมื่นคนยังเมาแล้วขับเป็นประจำ วัยรุ่นชายที่ไม่เคยใช้เข็มขัดนิรภัยมีมากขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา และ 1 ใน 5 ของวัยรุ่นชายยังไม่ใส่หมวกกันน็อก ทำให้วัยรุ่นยังคงเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงมากที่สุดต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจรบ่อยครั้งที่การขับซัดซังแข่งกันบนถนนสาธารณะของกลุ่มวัยรุ่นนำไปสู่ความสูญเสียของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง ความคึกคะนอง การแข่งขันที่ท้าทาย ตลอดจนความมั่นใจมากเกินไปขณะขับขี่ ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การเสียชีวิตก่อนวัยอันควร บาดเจ็บหรือพิการของวัยรุ่นทั้งสิ้น การใช้กฎหมายที่เข้มงวดอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอและกลับกลายเป็นสิ่งท้าทายสำหรับวัยรุ่น การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและให้ความรู้ด้านการจราจรแก่กลุ่มวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับความสนใจอย่างเร่งด่วน

แผนภูมิ 1.4 อายุของผู้เกิดอุบัติเหตุจราจรรุนแรง

แผนภูมิ 1.5 วัยรุ่น (อายุ 15-24 ปี) ที่ขับขี่รถยนต์เมื่อดื่มสุรา

2.3.4 สังคมไทยกับภัยข่มขืน

ในปี 2547 ปัญหาภัยทางเพศทวีความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้นมากจนคุกคามสวัสดิภาพของผู้คนในสังคม ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายควรหาทางออกร่วมกัน แต่กลับไม่มีหน่วยงานใดรับเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงอย่างจริงจัง อีกทั้งยังไม่มีนโยบายใดที่สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่า ผู้หญิงทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็ก คนพิการ หรือคนชรา จะมีพื้นที่ปลอดภัยเพียงพอที่จะเรียกได้ว่า “เขตปลอดภัยข่มขืน”

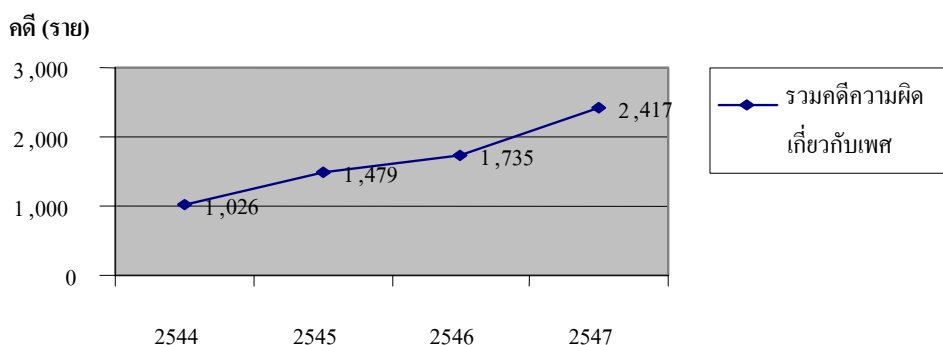
ตาราง 1.1 จำนวนคดีข่มขืนกระทำชำเราและนำข่มขืน ตั้งแต่ปี 2540-2547

ปี	รับแจ้ง	จับได้	% จับได้
2540	3,741	2,576	68.9
2541	3,540	2,391	67.5
2542	4,005	2,532	63.2
2543	4,053	2,640	65.1
2544	3,857	2,544	66.0
2545	4,445	2,556	57.5
2546	4,818	1,707	35.4
2547	5,052	1,861	36.8

ที่มา : โครงการสุขภาพคนไทย, 2548.คำนวณจากสถิติคดีข่มขืน กระทำชำเรา และ
นำข่มขืนของศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ www.police.go.th/pisc

ดัชนีที่ชี้วัดถึงสถานการณ์ภัยทางเพศของผู้หญิงไทยมีมากขึ้นกว่าปีก่อนๆ มาก
อย่างน่าตกใจ ที่น่าสนใจมากที่สุด คือ ในช่วงระหว่างปี 2544 - 2547 จำนวนคดีความผิดทางเพศ
จากสถานพินิจเด็กและเยาวชนทั่วประเทศสูงขึ้นโดยตลอด จากจำนวนคดีรวม 1,735 คดี ในปี 2546
เพิ่มเป็น 2,417 คดี ในปี 2547 หากพิจารณาเฉพาะคดีข่มขืนในรอบปีนี้พบว่า เหตุการณ์ข่มขืน
ได้พุ่งสูงขึ้นถึง 942 คดี มากกว่าปี 2546 ถึง 312 คดี หรือในแต่ละวันมีผู้ตกเป็นเหยื่อจากเหตุการณ์
ข่มขืน โดยเด็กและเยาวชนสูงถึงวันละ 2.6 ราย

แผนภูมิ 1.6 จำนวนคดีความผิดทางเพศซึ่งกระทำโดยเยาวชน ปี 2544 - 2547

2.3.5 สื่อลามกับเรื่องเช็กส์ของวัยรุ่น

ในขณะที่ปี 2547 เป็นปีที่ข่าวและคดีภัยทางเพศในสังคมไทยพุ่งขึ้นสูงอย่างน่าตกใจ ในปีเดียวกันนี้เองก็เกิดกรณีสื่อลามหลากหลายรูปแบบถูกนำเสนอต่อสาธารณะทั้งในแง่ความเป็นห่วงต่อสถานการณ์ เช่น เรื่องโทรศัพท์มือถือที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือรับส่งรูปลามก เพลงที่มีเนื้อหาลามก การ์ตูนลามก และเว็บไซต์ลามก และในแง่ความแพร่หลายเข้าถึงได้ง่าย ๆ ของสื่อลามยุคดั้งเดิม คือ หนังสือปกขาว ยุคสมัยใหม่ก็คือวีดีโอลามกและหนังแผ่นลามก โดยยังไม่นับรวมการตีพิมพ์รูปลามก เปลี่ยนในนิตยสารและหนังสือพิมพ์รายวันที่ทำประจำกันอยู่แล้ว

ทั้งหมดนี้ล้วนทำให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงเรื่องราวลามกจนกลายเป็นความเคยชิน แต่ผลกระทบที่ขยายวงกว้างมาตลอดปี 2547 คงปฏิเสธได้ยากว่าพฤติกรรมเลียนแบบที่กลายมาเป็นอาชญากรรมทางเพศนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลพวงจากการขาดการควบคุมสื่อลามกอนาจารต่างๆ และเป็นที่น่าห่วงใยมากยิ่งขึ้นเมื่อพบว่าผู้ตกอยู่ในอิทธิพลสื่อลามรุนแรง คือ เด็กๆ ที่ยังขาดวิจารณญาณ จนกลายเป็นทั้งผู้ต้องหาและผู้ถูกกระทำในเวลาเดียวกัน

นายแพทย์ ม.ล.สมชาย จักรพันธุ์ อธิบดีกรมสุขภาพจิต อธิบายสาเหตุของปัญหาวัยรุ่นว่า วิกฤตวัยรุ่นส่วนหนึ่งมาจาก “สื่อ” ที่ทำให้การรับรู้ของวัยรุ่นกว้างไกลขึ้น แต่ “เช็กล” เรื่องเดียวกันก็นำเสนอกันแบบพิสดาร ซัดขายกันเกลื่อนเมือง หาซื้อง่าย สะท้อนให้เห็นว่าโอกาสในการเข้าถึงสื่อลามกของวัยรุ่นสมัยนี้ทำได้ง่าย

2.3.6 ความรุนแรงในวัยรุ่น อันธพาลหรือคึกคะนอง ผิดพลังหรือตั้งใจ

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความรุนแรงในวัยรุ่นเรื่อง “การสำรวจความเสี่ยงในการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาของนักเรียนชาย”

กรณีศึกษา : นักเรียนชายระดับมัธยมปลายและสาอาชีวะในเขตกรุงเทพมหานคร” ในปี 2546 พบว่า ปัจจัยด้านสื่อที่มีอิทธิพลต่อการใช้ความรุนแรงของวัยรุ่น ดังนี้

ตารางที่ 1.2 ประเภทของสื่อที่มีอิทธิพลต่อการใช้ความรุนแรงของวัยรุ่น

ลำดับที่	ประเภทของสื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ร้อยละ
1	ภาพยนตร์	57.9
2	การชักจูงและสนับสนุนจากเพื่อน	56.3
3	ข่าวความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสื่อต่างๆ	43.8
4	เกมส์ต่อสู้ / เกมส์คอมพิวเตอร์	32.4
5	อินเทอร์เน็ต	30.8
6	รายการทีวี	27.2
7	อื่น ๆ อาทิ หนังสือนิยาย / การ์ตูน เป็นต้น	23.4

ที่มา : สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ www.abac-ksc.poll.th.org

อีกหนึ่งงานวิจัยซึ่งแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังเผชิญกับภาวะที่น่าตกใจ คือ ผลวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ที่ชี้ว่านักเรียนตึกกันมีเฉพาะเด็กไทยชาติเดียว และการตีกันเป็นรูปแบบหนึ่งของการต่อต้านสังคมของกลุ่มเยาวชน ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ระบุว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ปัญหาวัยรุ่นยกพวกตีกันจะเกิดขึ้นเฉพาะเมื่อมีการแข่งขันกีฬา แต่ปัจจุบันสาเหตุการวิวาทกันเกิดจากการเที่ยวเตร่หาความสำราญ เช่น การชมคอนเสิร์ต งานตามโรงเรียนและห้างสรรพสินค้า จากการสำรวจพบว่าการยกพวกตีกันในที่สาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 78 ส่วนงานกีฬา ซึ่งเคยเป็นชนวนให้เกิดการวิวาทมีเพียง ร้อยละ 16 เท่านั้น

จากผลการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศชี้ชัดว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือที่พบเห็นในชุมชน ทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับความรุนแรง ซึ่งส่งผลให้กลายเป็นผู้ก่อความรุนแรงได้ในท้ายที่สุด นั่นคือการซึมซับวัฒนธรรมความรุนแรง ไม่ว่าจะจาก

ในบ้าน ในชุมชน ในกลุ่มเพื่อน หรือสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะภาพยนตร์และโทรทัศน์ หรือจากสังคมวงกว้างที่นิยมใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหานั้นทั้งหมดนี้คือปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการก่อความรุนแรงสืบเนื่องต่อไปได้

2.3.7 เด็กไทยในกับดักอบายมุขที่ถูกกฎหมาย เทียบกลางคืน สูบบุหรี่ยาและดื่มเหล้า

ผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2547 พบว่า จำแนกเยาวชนอายุ 15-24 ปีที่ดื่มแอลกอฮอล์มี 3.78 ล้านคน แต่ข้อมูลที่น่าสนใจ คือ ในระยะเวลา 7 ปี (พ.ศ.2539-2546) จำนวนวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี ที่ดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวนเพิ่มขึ้นเกือบ 6 เท่าจากเดิมเพียงร้อยละ 1 กลายเป็นร้อยละ 5.6 ส่วนการสูบบุหรี่ยุคนี้ ปี 2547 มีผู้สูบบุหรี่เป็นประจำประมาณ 9.6 ล้านคน และสูบไม่ประจำ 1.7 ล้านคน รวมผู้สูบบุหรี่ 11.3 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นเยาวชนอายุ 15-24 ปี 1.26 ล้านคน

เดือนกุมภาพันธ์ 2548 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชรายงานถึงผลการสำรวจพฤติกรรมการดื่มสุราของเยาวชนไทยอายุ 15-19 ปี พบว่า ร้อยละ 45 ดื่มเหล้าเป็นประจำ โดยส่วนใหญ่ดื่มครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปี และอายุที่เริ่มดื่มน้อยที่สุด คือ 3 ขวบ โดยพ่อแม่ให้ลองดื่ม ทั้งนี้แรงจูงใจสำคัญที่ดื่มครั้งแรกคือความอยากรลอง ที่น่าสนใจ คือ สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดื่มอย่างสูง คือ การเข้าถึงแหล่งซื้อขายสุราในชุมชน

ข้อสรุปของการจัดสัมมนา “เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม” รวม 5 ครั้ง จากผลการสำรวจวิจัยหลายสำนัก ได้แก่ มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว โครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย และเอแบคโพลล์ ชี้ว่า เด็กไทยในปัจจุบันกำลังใช้ชีวิตและเติบโตขึ้นอย่างไม่สนใจสังคมส่วนรวม และมีแนวโน้มที่จะติดอบายมุขต่าง ๆ สูง ดังนี้

- 1) แปลกแยกกับศาสนา คือ ร้อยละ 45 ไม่นิยมทำบุญตักบาตร และร้อยละ 65 ไม่เคยฟังพระเทศน์เลย
- 2) มองเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศในวัยเรียนว่าเป็นเรื่องปกติ โดยอายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของเด็กไทยคือ 17 ปี ในกลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 50 ยอมรับว่าอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน และร้อยละ 40 เสพสื่อลามก
- 3) ดิตชีวิตเสเพล คือ ชอบเดินห้างสรรพสินค้า และร้อยละ 52 ชอบซื้อและเปลี่ยนมือถือ

- 4) บางส่วนติดการพนัน คือ ประมาธร้อยละ 5 พนันบอลมากกว่า 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์
- 5) อยู่ท่ามกลางวงล้อมของสถานท่ีอโคจรทั้งสถานบันเทิง บริการอาบอบนวด และคาราโอเกะ

2.3.8 ยุคสังคมเลื่อมคนแห่หน่ี “กรุงเทพฯ”

นายอำพน กิตติอำพน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เปิดเผยถึงภาวะสังคมไทยไตรมาสแรกปี 2548 ว่าเป็นห้วงการกระทำของเด็กและเยาวชนมาก เพราะจากสถิติความผิดของเยาวชน 6,208 คดี ประกอบด้วย ทรัพย์สิน 2,559 คดี ชีวิตร่างกายและทางเพศ 2,171 คดี และยาเสพติด 1,478 คดี พบว่าเป็นเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุดร้อยละ 44.30 เป็นประถมศึกษาร้อยละ 32.0 โดยสาเหตุมาจากการคบเพื่อนร้อยละ 51.50 ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ร้อยละ 14.78 จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองควรเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องของความประพฤติและการคบเพื่อน ขณะเดียวกัน ยังพบว่าเด็กอายุตั้งแต่ 6 ปี จนถึงวัยรุ่น เริ่มติดเกมส่มากขึ้น จากข้อมูลกระทรวงพาณิชย์ในปี 2547 มีผู้ประกอบการเครื่องเล่นเกมส์ในห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ หรืออาคารพาณิชย์ ได้ขอใบอนุญาตถึง 2,562 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ประมาณ 8 เท่า โดยบริเวณที่ตั้งตู้มักอยู่บริเวณที่มีไฟค่อนข้างสลัวเพื่อให้ผู้เล่นเกมส์เห็นภาพได้ชัดเจน หรือมีแสงออกจากจอตามจังหวะ การเล่นสร้างความเร้าใจกับผู้ให้บริการ ในอนาคตจะมีผลต่อระบบการมองเห็น และเป็นอันตรายต่อจอประสาทตาของเด็กได้ รวมถึงกรณีที่มีเสียงดัง เช่น เกมสัรตแข่ง เกมสัการต่อสู้ ทำให้ประสาทรับสัมผัสเสียงเลื่อมได้

บทที่ 4

การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนับเป็นแก่นและกิจกรรมสำคัญที่สุดของการบริหารและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องนี้ได้สรุปแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประเด็น คือ

4.1 ความหลากหลายของระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

4.1.1 การมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชน เช่น การลงประชามติ

4.1.2 การมีส่วนร่วมในระดับการสร้างร่วมมือ เช่น จัดทำแผนพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดการร่วมมือในการพัฒนา

4.1.3 การมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาท เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานตลอดกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างกันอย่างจริงจัง เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การตั้งศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์ที่ให้ตัวแทนชุมชนเป็นผู้รับเรื่องและติดตามการแก้ไขปัญหา

4.1.4 การมีส่วนร่วมในระดับหารือ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจ เช่น การสำรวจความคิดเห็นการประชุมสาธารณะและการลงพื้นที่ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1.5 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารเป็นระดับขั้นต่ำที่สุด ประชาชนเพียงแต่รับทราบว่าเกิดอะไร ที่ไหนเป็นการให้ข้อมูลฝ่ายเดียวจากภาครัฐ เช่น การจัดทำสื่อเผยแพร่ เป็นต้น

ประเด็นความสำคัญที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตระหนัก คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละขั้นมีประโยชน์และมีคุณค่าที่แตกต่างกัน ผู้รับผิดชอบต้องจัดกระบวนการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนในวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และประโยชน์ที่คาดหวัง เพื่อเลือกระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมและสอดคล้องกัน ต้องแจ้งให้ประชาชนทราบตั้งแต่ต้นว่าต้องรักษาสัญญาที่จะดำเนินการตามระดับการมีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลต่อความไว้วางใจของประชาชน

4.2 ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงในการกำหนดระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

4.2.1 ลักษณะพื้นที่ ประชาชนในชนบทมีเวลาอุทิศให้การมีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนในสังคมเมือง และมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ รูปแบบการมีส่วนร่วมเน้นความเป็นกันเอง ขณะที่ในเมืองมีลักษณะเป็นทางการ การให้ข้อมูลข่าวสารในชนบทต้องใช้สื่อที่เข้าใจง่าย เน้นการพูดมากกว่าการอ่าน

4.2.2 ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ต้องเลือกระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ เช่น ในกลุ่มประชาชนที่มีความกระตือรือร้นหรือผู้นำชุมชน ควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในระดับสูง เช่น เชิญเป็นคณะที่ปรึกษาหรือจัดสนทนากลุ่มย่อย เป็นต้น

4.2.3 ประเด็นเรื่องที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วม ถ้าเป็นเรื่องที่ชุมชนให้ความสนใจสูง เคยมีความขัดแย้งมาแล้วในอดีต หรือจะมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนรวมทั้งเรื่องที่ต้องการความร่วมมือจากประชาชนสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมต้องมีความหลากหลายและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในระดับที่สูงกว่าการให้ข้อมูล

4.2.4 ทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ระยะเวลางบประมาณ และบุคลากร

4.3 เงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

4.3.1 ตัวผู้นำองค์กร ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำต้องมีความตั้งใจ แน่วแน่ และจริงจังต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะส่งผลต่อการจริงจังของการปฏิบัติงานของพนักงานปฏิบัติการก่อให้เกิดความไว้วางใจจากประชาชนและส่งผลให้ประชาชนอยากเข้าร่วมมือ

4.3.2 ทีมงานและองค์กร ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์การกำหนดเป้าหมายการเลือกระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วม การติดต่อกับประชาชน และเปิดโอกาสให้บุคลากรขององค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารองค์กรเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของพนักงาน

4.3.3 ประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสดงให้เห็นว่าเรื่องที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเรื่องน่าสนใจ มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมให้เหมาะสมและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรม

สำหรับโครงการหรือกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กเยาวชนที่น่าสนใจ จะประสบผลสำเร็จ น่าศึกษาได้แก่ ศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์ดอนยูง จะสามารถรายละเอียดได้จากภาคผนวก ค